

FÖRSVARSKOSTNADERNA IGEN

INOM Kungl. Maj:ts kansli pågår just nu den forcerade slutfasen av budgetberedningen till 1954 års statsverksproposition. Primäruppgifterna, de centrala myndigheternas äskanden, ha redan för 2—3 månader sedan ingivits till regeringen. Det är då märkligt, att just försvarskostnaderna under det kommande budgetåret — och i stort sett endast de — ha tagits upp till en långvarig pressdebatt, som alltjämt näres med delvis mycket oklara argument och från dunkla källor.

Argumenteringen följer olika linjer. En populär och lättfattlig formulering konstaterar kort och gott, att försvarskostnaderna inte få överstiga 2 miljarder kronor årligen, som anges vara den högsta summa, som det svenska folket skulle vara villigt att offra som »försvarspremie» och som det svenska folkhushållet skulle orka med, utan alltför grovt eftersättande av andra berättigade intressen. En annan linje kritiserar skarpt och envetet årets försvarsbeslut, främst därför att det skulle ha tillkommit alltför hafsigt och utan nödvändig realprövning av den viktigaste avvägningen mellan de tre försvarsgrenarnas anslag. Härigenom skulle flygvapnet ha kommit i efterhand, till skada inte bara för dess egen fortsatta effektivitet, utan vad viktigare är till men för hela riksförsvaret. Förespråkarna för denna åsiktsriktning tveka inte att förorda väsentliga inskränkningar i såväl arméns som marinens nuvarande organisation, till förmån för flygvapnet. Man rör sig med i och för sig lättfattligt allmängods, man återger gärna procentsiffror om anslagsavvägningen inom stormakternas försvar och spetsar till diskussionen i satsen »kvalitet går före kvantitet».

En tredje linje söker täckning bakom de tätt fallande avslöjandena om nya tekniska landvinningar. Dessa skulle revolutionera krigföringen i sådan grad, att det vore »brottsligt» att nu stolt fullfölja de redan antagna långsiktsplanerna, speciellt då arméns i år godkända materielanskaffningsplan. Även denna linje förordar gärna en kraftsamling kring flygvapnet, såsom varande den

tekniskt mest avancerade försvarsgrenen och den enda som förmenas kunna skydda landet, inberäknat armén och marinen, mot anfall med atomvapen. Det har i just detta sammanhang inte kunnat undgå att väcka förvåning, att vissa skribenter i pressen tycks tro att den nuvarande försvarsledningen skulle försumma eller undervärdera konsekvenserna av denna tekniska utveckling — på grund av stelbent konservatism, gärna döpt till »armétänkande».

Härtill är följande att säga.

Endast få veta ännu, hur den fjärde huvudtiteln kommer att se ut i början av januari nästa år. Först då föreligger den sakliga grund, som erfordras för en klar motivering och en givande debatt. Den alldeles godtyckligt valda toppgränsen 2 miljarder ter sig emellertid föga underbyggd, då man vet att redan försvarskostnaderna för nu löpande budgetår beräknas stiga till i runt tal 2 150 miljoner kronor. Och de militära myndigheterna ha, trots en klart dokumenterad återhållsamhet, icke kunnat undvika förhöjda äskanden. Det är den starkt fördyrade materielanskaffningen vid flygvapnet och även marinen, som går igen här, medan armén har lyckats pressa sina behov till paritet med fjolårets siffror. Ett bevis för hur svårt det är att *med bibehållen krigsorganisation* sänka dessa siffror gav Överbefälhavaren, då han för att kunna spara 57 milj. kronor i sin förnyade budgetöversyn tvingades till en så otrevlig åtgärd som att minska arméns inkallelser till repetitionsövningar med inemot 10 000 man. Ingen förnekar, att kostnaderna för det militära försvaret f. n. äro högst avsevärda och tyngande för folkhushållet, men man bör å andra sidan inte glömma, att praktiskt taget alla folk under den nuvarande upp- rustningsperioden bära tyngre försvarsbördor än det svenska och att de svenska försvarsutgifterna till sin alldeles övervägande del stanna inom landet.

Vad så angår avvägningen mellan försvarsgrenarna tycks man nu alldeles glömma, att de *verkliga* årskostnaderna för armén och i viss mån även marinen först nu — genom fastställandet av långsiktplanerna för anskaffning av tygmateriel vid armén och för flottans och kustartilleriets vapenmateriel — ha kommit upp i paritet med flygvapnets anslag, som ju sedan länge beräknats på detta sätt. Det gick helt enkelt inte längre att åka snålskjuts på beredskapsårens materielanskaffning. Den moderna krigsmaterielen är fruktansvärt dyrbar i anskaffning, och flygvapnet har haft den »oturen» att dess flygmateriel har fördyrats jämförelsevis

snabbast. Det är ju där som skon nu klämmer. Men att *av detta skäl* begära en helt ny avvägning mellan försvarsgrenarna är kortsynt och osakligt. Försvarets nuvarande organisation grundas ju på synnerligen grundliga strategiska studier och överväganden. En mera ingripande ändring förutsätter därför, att någon eller några av dessa grundläggande faktorer ha förändrats. Så är ännu så länge näppeligen fallet, men det skulle föra för långt att här närmare utveckla detta påstående. Logiskt sett bjuder alltså läget, att vi t. v. påtaga oss de ökade försvarskostnader, som äro en följd av den automatiska fördyringen, dvs. främst de stigande materielpriserna. Så tvingas man ju göra inom andra sektorer av statens verksamhet. Den strategiska bakgrunden till försvarets organisation är under ständigt studium vid en rad olika staber och institutioner och någon undertryckning av sakligt grundade åsikter förekommer veterligen icke — det visar bl. a. verksamheten vid den nya försvarshögskolan och den långa raden av krigsspel med synnerligen mångsidigt deltagande. I detta sammanhang bör slutligen klart utsägas, att de ofta återkommande jämförelsesiffrorna från exempelvis USA:s, Englands och Sovjetunionens försvarsorganisationer, särskilt i fråga om avvägningen mellan försvarsgrenarna, inte ha något som helst bevisvärde i debatten här hemma. De avse ju för varje krigsmakt speciella förhållanden, som näppeligen äro tillämpbara någon annanstans. Var äro f. ö. motsvarande siffror från Danmark och Norge, Holland, Frankrike och planerna för den blivande västtyska krigsmakten? De siffrorna visa en helt annan tendens.

Den tredje linjen slutligen behöver inte föranleda någon längre kommentar. Att atomvapnen, de kemiska stridsmedlen, robotarna osv. på något längre sikt komma att väsentligt påverka krigföringen både strategiskt och taktiskt står utan vidare klart. Det framgår bl. a. av en rad aktuella publikationer, särskilt från USA. Men vi äro inte där än! Ingen av stormakterna har ännu vågat göra något väsentligt ingrepp i sin bestående försvarsorganisation — under hänvisning till dessa nya vapen. Det finns så mycket mindre anledning för oss att *nu* försöka gå i spetsen — vi sakna i stort de nödiga ekonomiska resurserna och ha ju själva inga atomvapen att ersätta ev. utmönstrade delar av vår nuvarande krigsmakt. Hittills tillgängliga uppgifter tyda dessutom på en inte så sällan framträdande tendens hos vissa kritiker att alldeles övervärdera de nya vapnen och dessas verkningsmöjligheter.

En saklig försvarsdebatt är en viktig förutsättning för försva-

Försvarskostnaderna igen

rets fasta förankring i folkmedvetandet och för vår psykologiska försvarsförberedelse. Men ett osakligt, tendentiöst och högljutt hävdande av sårmeningar och kritik har tyvärr en motsatt verkan. En alltför stor del av höstmånadernas pressdebatt i försvarsfrågor faller under denna dom.

Svensk Tidskrift finner för sin del, att de nya faktorerna inte ännu motivera några djupgående förändringar i strukturen hos vårt försvar. Eftersom världsläget och krigsriskerna inte ha förändrats till det bättre, kan någon beskärning av organisationen inte rimligen ifrågakomma, och automatiska fördyringar kunna endast motverkas genom sträng hushållning *inom den fastställda krigsorganisationens ram.*
